

ADATOK A FEKETE-HEGY SZÁRAZFÖLDI ÁSZKARÁK (ISOPODA: ONISCIDEA) FAUNÁJÁHOZ

FARKAS SÁNDOR

Kaposvári Egyetem, Agrár és Környezettudományi Kar
Környezettudományi és Természetvédelmi Intézet
Természetvédelmi és Környezetgazdálkodási Tanszék
H-7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.
farkas.sandor@ke.hu

FARKAS, S.: *Data to the terrestrial isopod (Isopoda: Oniscidea) fauna of Szentbékállá (Balaton Highlands, Hungary)*

Abstract: Within the confines of 5th Biodiversity Day the woodlouse fauna was also studied in 2009 at Szentbékállá (Balaton Highlands, Hungary). The survey resulted in seven isopod species, all of which were new to the examined territory. These new data contribute to the better knowledge of the distribution of the terrestrial isopod species in Hungary.

Keywords: Biodiversity Day, Isopoda, woodlice

Bevezetés

A Balaton-felvidék szárazföldi ászkaráfaunája kevésbé ismert (FORRÓ és FARKAS 1998, VILISICS és HORNUNG 2010). A táj közelében fekvő tapolcai barlang és környékének kutatása során az *Androniscus roseus*, *Hyloniscus riparius*, *Haplophthalmus danicus* és *Cylisticus convexus* fajok kerültek elő (LOKSA 1960). A Keszthelyi-hegység (Pető-hegy, Apró-hegy) karsztbokor-erdeiből a Dunántúlon általánosan elterjedt *Porcellium collicola*, *Protracheoniscus politus*, *Trachelipus nodulosus* és a hangyabolyokban élő *Platyarthrus hoffmannseggii* fajokat írták le (LOKSA 1966). A Balaton-felvidék területéről mindössze a Balatonarács közelében fekvő Péter-hegyről voltak ismertek a *P. politus* és *P. collicola* fajok publikált adatai (LOKSA 1966). A Bakonyi Természetudományi Múzeum (Zirc) munkatársai

dr. Kutasi Csaba vezetésével és további szakemberek bevonásával 2006–2007-ben a Veszprém megyei Hegymagas község közelében végeztek entomológiai mintavételeket, eltérő növényvédelmi módszerekkel kezelt szőlőültetvényeken. A gyűjtött talajcsapda-anyagból kiválogatott ászkarákok feldolgozására a Kaposvári Egyetemen került sor. A kutatás eredményeire épülő diplomadolgozat (KÓGER 2010) hét faj előfordulását említi. Az abszolút domináns *T. nodulosus* mellett a csapdába esett a *P. collicola*, *C. convexus*, *P. politus*, *Porcellionides pruinosus*, *Porcellio scaber* és *Armadillidium vulgare* néhány egyede is.

Az V. Magyar Biodiverzitás Nap során kutatott Fekete-hegyről és környékéről korábban publikált ászkarák-adat nem volt ismert.

Anyag és módszer

A mintavételek helyszínéül szolgáló Fekete-hegy a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részét képező Káli-medence északi részén, Szentbékálla községtől keleti irányban helyezkedik el. Alapkőzete vulkanikus bazalt, melyen mészből szegény talajok alakultak ki (DOMJÁNNÉ és JUHÁSZ 2010). Lapos platóján a jégkorszakban tőzegmohalápok alakultak ki, melyek maradványai a mai napig fennmaradtak. A tisztásokat a platón láprétek és száraz gyepek borítják. A fás vegetáció cseres-tölgyesekből, mészkerülő tölgyesekből, cserszömörécés gyertyános-tölgyesekből és hársas törmeléklejtő-erdőkből áll. A Biodiverzitás Nap keretében kutatásra szánt zónát a szervezők három részre osztották, melyek mindegyike tartalmazott cseres foltokat is. Ászkarákok gyűjtésére a kijelölt zóna mindhárom területén, az erdővel borított részen, egyelő gyűjtéssel került sor. A gyűjtőhelyek GPS adatai: 1. 46° 53' 55,54''-17° 34' 56,28''; 2. 46° 54' 19,29''-17° 35' 08,64''; 3. 46° 54' 25,45''-17° 34' 46,74''. A példányokat 75%-os etanolban tartósítottam. A határozáshoz GRUNER (1966) és SCHMÖLZER (1965) munkáit használtam fel. A nevezéktan és rendszer alapjául SCHMALFUSS (2003), valamint FARKAS és VILISICS (2013) munkái szolgáltak.

Eredmények

A gyűjtések során hét faj került elő. A fajok nevét követő betűk a természetességi kategóriát jelzik: **G** – generalista, **DF** – degradált élőhelyekre jellemző, gyakori, **NF** – természetes élőhelyekre jellemző, gyakori faj (HORNUNG et al. 2009).

Philosciidae

1. *Lepidoniscus minutus* (C. Koch, 1838) – Pikkelyes ászka; NF

Platyarthridae

2. *Platyarthrus hoffmansseggii* Brandt, 1833 – Hangyás vakászka; G

Trachelipodidae

3. *Porcellium collicola* (Verhoeff, 1907) – Gyakori tarkaászka; G
4. *Trachelipus nodulosus* (C. Koch, 1838) – Dudoros ászka; G

Agnaridae

5. *Protracheoniscus politus* (C. Koch, 1841) – Közönséges erdeiászka; NF

Porcellionidae

6. *Porcellionides pruinosus* (Brandt, 1833) – Hamvas ászka; DF

Armadillidiidae

7. *Armadillidium vulgare* Latreille, 1804 – Szürke gömbászka; G

Értékelés

A hazai ászkarák fajok természetvédelmi szempontú értékelését HORNUNG et al. (2009) végezték el. A hivatkozott munka alapján a Fekete-hegyről előkerült fajok többsége (57%) a generalista kategóriába sorolható. E fajok Közép-Európában igen elterjedtek, természetes és zavart élőhelyeken egyaránt előfordulhatnak. Közülük többen (*P. collicola*, *A. vulgare*) hazánk legtöbb elterjedési adattal rendelkező ászkafajai közé tartoznak. A kifejezetten degradált élőhelyekre jellemző, gyakori *P. pruinosus* előfordulása a lakott terület közelségével magyarázható. Hazai, természetközeli erdeink gyakori faja a *P. politus*, a dunántúli erdők ászkaközösségeinek gyakran domináns eleme (FARKAS 2007). A *L. minutus* szintén a természetes és gyakori kategóriába tartozik, bár jóval kevesebb elterjedési adata ismert és élőhelyén soha nem fordul elő tömegesen. Feltűnő a Trichoniscidae család fajainak hiánya, ami a vizsgált élőhelyek alacsony nedvességtartalmával magyarázható. További vizsgálatokkal elsősorban e család fajainak előkerülése várható.

Köszönetnyilvánítás

Szeretném megköszönni dr. Kutasi Csabának és Lazányi Eszternek az általuk gyűjtött ászkarák példányokat.

Irodalom

- DOMJÁNNÉ NYIZSALOVSKI, R., JUHÁSZ, L. (2010): Magyarország természetföldrajza. – Mezőgazda Kiadó, Budapest. 150 pp.
- FARKAS, S. (2007): The terrestrial isopod fauna of South Transdanubia (Hungary). – Somogyi Múzeumok Közleményei **17**: 159-168. (2006).
- FARKAS, S., VILISICS, F. (2013): Magyarország szárazföldi ászkarák faunájának határozója (Isopoda: Oniscidea). – Natura Somogyiensis **23**: 89-124.
- FORRÓ, L., FARKAS, S. (1998): Checklist, preliminary distribution maps, and bibliography of woodlice in Hungary (Isopoda: Oniscidea). – Miscellanea Zoologica Hungarica, **12**: 21–44.
- GRUNER, H.-E. (1966): Krebstiere oder Crustacea V. Isopoda 2. – In: Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile **53**: 151-380.
- HORNUNG, E., VILISICS, F., SÓLYMOS, P. (2009): Ászkarák együttesek (Crustacea, Isopoda, Oniscidea) felhasználhatósága élőhelyek minősítésében. – Állattani Közlemények **15**: 381-395.
- KÓGER, A. K. (2010): Eltérő módszerekkel kezelt szőlőültetvények szárazföldi ászkarák (Isopoda: Oniscidea) faunájának vizsgálata. – Diplomadolgozat. Kaposvári Egyetem, ÁTK.

- LOKSA, I. (1960): Über die Landarthropoden der Teichhöhle von Tapolca (Ungarn) (Biospeologica Hungarica, VIII.). – Opuscula Zoologica, Budapest, **4**: 39-51.
- LOKSA, I. (1966): Die bodenzoozoologischen Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwalder Südostmitteleuropas. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 437
- SCHMALFUSS, H. (2003): World catalog of terrestrial isopods (Isopoda: Oniscidea). – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde (Ser. A) Stuttgart, 654, pp. 1–341.
- SCHMÖLZER, K. (1965): Ordnung Isopoda (Landasseln). Bestimmungsbücher zur Bodenfauna Europas, Lieferung 4 u. 5: I-VII. – Akademie Verlag, Berlin.
- VILISICS, F., HORNING, E. (2010): Újabb adatok Magyarország szárazföldi ászkarákfaunájához (Crustacea, Isopoda, Oniscidea). – Állattani Közlemények, **95** (1): 87–120.